

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre ... .. 4 frt.
Félévre ... .. 2 „
Negyedévre ... .. 1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot ingyen kapják.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek,
mint az előfizetési pénzek a „Közművelő-
dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a
vába küldendők.

A középiskolai hitoktatás.

A tanügy iránt való általános érdeklődésből jelentékeny rész jut a középiskoláknak is, mert hiszen a középiskolákból kerül ki a tulajdonképeni értelmiség. Nem lehet közömbös dolog az, hogy minő műveltséggel lépnek ki a fiatalok a középiskolákból; mert minden nemzet műveltségének a színét értelmes osztályának a kinézése adja meg. Fontos tehát az, hogy mit tanulnak és minő terjedelemben tanulják azt a középiskolai ifjak. Az ennek megállapítására irányuló törekvések minden egyes középiskolai tantárgyra kiterjedtek; hozzászólást és vitatást keltek, úgy hogy lassanként minden középiskolai tantárgynak meg lett és megvan a maga kérdése. Most ugyan a tanügyi kormány kiadta a tantervet, de azért tanügyi kérdéseket az illetékes körök még mindig vitatnak, jeléül hogy a középiskolákhoz még mindig szó fér, hogy a középiskolai ideál még mindig nincs kitalálva. Különösen vitatott kérdés a túlterhelés és az egységes középiskola kérdése.

Az értelmiség osztálya, melyet a középiskolák adnak az életnek, mintegy helyettesítőjéül tekinthető a magyar társadalmi életben a régi rendikor közepnemességének, de azt a társadalmi állást annyival inkább megnevesítve, a mennyivel előkelőbb a szellemi kiválóság a születési kiváltságnál; ide csakis egyéni derekasság juttathat. Ezen jelentékeny társadalmi osztály mindennemű műveltsége között jogal kérdezősködhetünk annak vallási képzettsége után is. Azonban itt szomorú tapasztalatok kerülnek felszínre, hogy t. i. ezen osztály vallási ismerete nem áll arányban másnemű képzettségével, a mit a középiskolai vallási oktatás fogyatékoságának tudnak be. Elő állott a középiskolai hittanítás kérdése.

Midőn az összes középiskolai ügyek oly élénk

vitatásban részesültek, a hittan felé is szükségkép fordult a figyelem, de még csak igen kis mérvben nyilatkozva. Azonban a mihelytt *Fonyó* megindította „*Katholikus Hitoktatás*” című derék folyóiratát, abban szakközölyre akadt a középiskolai hitoktatás kérdésének a vitatása is. Senki sem védette a mostani állapotot, mindenki elismerte, hogy baj van egyik helyen nagyobb mértékben, mint a más helytt, de mindenütt elszomorítóan. Legnagyobb bajnak mondják azt, hogy *nincs egy általánosan elfogadott és országosan kötelező tanterv és utasítás, nincs egységes eljárás a középiskolai hitoktatásban, és hogy nincsenek alkalmas tankönyvek.* A nem egyöntetű eljárásnak káros következménye akkor riv ki különösen, ha a tanuló változtatja az intézetet, mert pld. szertartástant egyik helyen egyik, másik helyen más osztályban tanítván, megtörténhetik, hogy középiskolát végez anélkül, hogy valaha szertartástant tanult volna. És ez a vallástan bármely részével megtörténhetik. Kifogás van a használatban levő tankönyvek ellen is. Különösen nagy baj az, hogy a felsőbb osztályok tankönyveinek a tartalma nincs kellő összhangban az alsóbb osztályokban tanítottakkal. Pedig akkor lenne biztosítható a hitoktatás sikere, ha megfelelő terjedelemben és alakban ismételve fejtetnének ki az alsóbb osztályban tanultak.

A hittanítás kérdésének a vitatása arra birta Makra Imre és Rózsa József csanádgyházmegyei lelkészeket, hogy a bajor püspöki kar által a bajor gymnasiumok számára kötelezőleg előírt vallási tankönyvet átmagyarítsák, a mely tankönyvül alkalmazva hivatva lenne nálunk is a hitoktatásba összhangot hozni, mert a szerint a tanuló az egész középiskolán keresztül ugyanazon tananyagról s ugyanazon rendszer szerint tanulna. A műhöz különböző lapokban többen szólottak, legrészletesebben a „Köz-

oktatás" és „Magyar Állam“-ban; ezen utóbbi lapban hosszas vita is fejlődött ki, a melynek, mivel meddővé kezdett volt válni, a szerkesztő bölcsesége abbahagyását ajánlotta. Utójárja is áll az, hogy ha a tankönyveknek általában, főképp a hittaniaknak kell lehető tökéleteseknek lenniök tartalom és kifejezésben.

A budapesti lelkészkező papság gyűléséből bizottságokat küldött ki, a melyek a különböző foku hitoktatás javára tervezetet készítsenek; ezek között van középiskolai bizottság is. Más helytt felvetett a középiskolai hittanárok országos összejvetelének az eszméje is közös tanácskozás végett. Most a legujabb mozzanat az, hogy a biboros herczegprimás a nagyméltóságu püspöki karral egyetértve egy bizottságot állit össze, mely a középiskolai hittanítás kérdését behatóan megvitatta előterjesztést tegyen az iránt, hogy az egész országban egy és ugyanazon tankönyv használtassék. Akkor fog eldűlni a fent említett könyvnek is a sorsa.

Hihető, hogy az a bizottság egy kérést fog a nagyméltóságu püspöki kar elé terjeszteni az egész országra kötelező tanterv és utasítás, valamint ugyanazon tankönyv előírása iránt, hogy a középiskolai hittanításba egyöntetű eljárás jőjjön létre; és akkor Makra és Rózsa művének is feljöhet a napja; mert azzal a rendszerrel inkább lehet a középiskolai hittanításba összhangot hozni, mint azon művekkel, a melyek tulajdonképp a theológiának compendiumai. A kérdéses mű ugyanis a katekizmus tartalmának magyarázatokkal kísért kibővítése. Most a második kiadás kerül ki a sajtó alól, a melyben tekintet lesz fordítva a kritika által tett észrevételekre is; és megjelenik az egyháztörténelem is, a melyben a magyar egyháztörténelem mintegy 4—5 iv leend. Most a hit-tudományi irodalom terén a legfrissebb ujság az, hogy Lévai Imre a kegyesrendűek buda-pesti gymnasiumának igazgatója a középiskolai felsőbb osztályok számára új és eredeti hittani könyvet irt, melyet nagy örömmel üdvözölnek, a kiknek alkalmuk volt azt előlegesen kéziratban is láthatni; az első kötet úgy kerül ki a sajtó alul, hogy már a jövő iskolai évben tankönyvül alkalmazható.

Nem helyeselhető az az eljárás, a mely a hittan tananyagával annyira terheli a fiatalságot, hogy az utoljárja megunja és utálja az egész tárgyat. De az igenis megkövetelendő, hogy hittani ismeretei arányban álljanak másnemű tanulmányaival; hogy ezen fontos tárgyból is tudjon annyit, a mennyi majdan elfoglalandó társadalmi állásához illő, hogy műveltsége teljes legyen. Ide pedig kettő kell: *jó tankönyv*

és jó tanár. Így válik könnyűvé és sikeressé a tanítás.

Nem helyeselhető az oly tankönyv, a mely polgári iskolák, képezdek s nem tudom még miféle iskolák és gymnasiumok számára egyformán van szánva; mert mindenütt mások a tanigények. Egy gymnasiumot végzett embernek a szellemi fejlettség más fokán kell állania, mint a többi iskolabelieknek, neki általános műveltséggel kell birnia. A gymnasium számára tehát egészen más — tudományosabb rendszerű könyv kell, mint a többi iskoláknak. Legtalálób hittani tankönyv lenne a gymnasium számára a *kétféle alapjára fektetett apologia*. Különösen az egyháztörténelem teljesen a mai történetírás színvonalán és úgy állítandó össze, hogy abból az egyház működését, irodalmát, művészetét stb. szóval: egész életét közelebbről lehessen megismerni, mint az ugynevezett profán historiákból.

A középiskolai hittanárnak nem elég a theológiát elvégezni, mert azzal a tudománnyal csakis theologusoknak prelegálhat, a milyen módon fényelteni a fiatal hittanár kísértetik is, a miáltal a tanítás eredménye az önfittogatásnak legalább részleg áldozatul esik. A tudománybeli készültséghez pedagogiai körültekintés, didaktikai ügyesség és katechetikai jártasság is kell — és megfordítva, figyelemmel kell lennie szakmája irodalmi állapotaira; ismernie kell a középiskola viszonyait és követelményeit s. b. és magyarázza a tankönyvet.

Nálunk az erdélyi kath. status gymnasiumaiban a tananyag minden osztályra elő van írva és így nem történhetik meg, hogy a ki mindig a mi gymnasiumainkban tanul, ha intézetet változtat is valamely részlet alul kicsusszék. Az évi tananyagot is el kell végezni, mert a módszertani értekezletekből épen úgy kell fölterjesztést tenni a Püspökhöz, mint a status és illetőleg igazgató tanács elnökéhez a hittanról, mint a többi tantárgyokról.

A mi gymnasiumainkban mindig rendesen tanulták a hittant és abból jobb tanjegyet is érdemeltek a növendékek, mint a többi tárgyból. Ha van valami baj, az legfennebb abból áll, hogy különböző tankönyvek vannak használatban, melyeknek rendszere nem alkalmas a gymnasiumi hitoktatás összhangban tartására. Hittanáraink fizetés és minden tekintetben egyenlők a többi tanárokkal; a mit — tekintve fontos állásukat, senki sem irigyelhet, de sőt a tekintély érdekében nagyon is örvendetes dolog. Az összes állami beruházások között legszilárdabbak és következményeikre legmesszebb hatók a kulturára fordított befektetések; de azoknak a biz-

tosítására legtöbbet hathatnak a hittanárok. Rendszert fizetve, nem lesznek kísértésnek kitéve azzal állani elő, hogy csak fizetésemre tanítok; a mit különben tenni a hivatali buzgóság is tilt.

Nálunk tehát rendezett állapotok vannak; a mozgalmak nem a nálunk észleletekből indultak ki; de azért a hióktatásnak országosan kötelező egységesítését nekünk is örömmel kell üdvözölnünk. A mozgalom keltse fel kellő időben hittanáraink figyelmét.

Pál I.

A világtörténelmi év.

Dr. Keim Tódor, Németország tudós köreiből híres akadémikus, 1867-ben egy könyvet adott ki Zürichben ily cím alatt: „Geschichte Jesu von Nazara.“ Ennek, egyik fejezete élén (615 lap) e felirat áll: „A világtörténelmi év.“ Feszült figyelemmel olvastam végig, de a világtörténelmi évet nem kaptam meg benne; helyét a következő kategorikus nyilatkozat pótolja: „A legbizonyosabb a világon az, hogy Jézus működésének legtágosabb határait megvonva, egyesegvedül időszámításunk 33—35 éve között tevékenykedett.“ Mire azután ily erőteljes szavakra fakad: „Jövőben, ugy hiszem, senki sem lesz jogosítva azt mondani, Keresztelő János 29 vagy 30-ban a börtönben halt meg, mert ő, mint kimutatva lett, rövidebb 36 előtt halt meg. Jövőben senki sem fogja többé Jézus működését félig Lukács félig János után a 30—31 vagy 33-ik évvel bevégezettnek tekinteni, mert föllépésének föltételei akkor sehogysen léteztek.“ — „Ezen fáradságos számításokra,“ így szól tovább, „kevesebb fáradsággal azt lehet ugyan teelni, hogy azok inkább valószínűségekkel, mint végleges számokkal foglalkoznak; de kellő méltányosság mellett könnyű belátni, hogy ilyen határozott (fix) számok itt nem lehetségesek és hogy ilyen lehetetlenség mellett a valószínűségi számítás végleges jelentőséget nyer.“

A valószínűség, ha még oly nagy is, nem bizonyosság. Nagyon leszállíták a valószínűségszámítás értékét az alább következő tények, a mennyiben kellő világításba helyezik azt, hogy maguk a csillagászok a valószínűségszámítással már többször felsültek.

Ilyen volt például a Hold futásának gyorsabbulása (acceleratio.) Erről *Laplace* azt mondta: Fel lehet tenni több ezeret egy ellen hogy a Hold futásának gyorsabbulása tény. Ő ennek okát is feltalálta a földpálya excentricitásának változásaiban.

S ime támadt egy *Delaunay*, ki 1865-ben ama híres csillagásznak a kétségbevonhatlanság tekintélyével felruházott számítását teljes virtuositással egyszerre megdönté, mondván: „Ti derék csillagászok! A Hold sem gyorsabbban, sem lassabban nem halad, mint az előtt. Csak azért látszik előttek úgy, mert az órák késik, az ós-óra járása lassudik apránként. A hold haladásának gyorsulása nem valóság, hanem csak látszat, mert nem a Hold haladásának gyorsasága növekedik, hanem a Földnek saját tengelye kö-

rüli forgása lassodik folytonosan; minek oka a dagály-hullámokban keresendő, melyeknek feltornylása hat zavarólag a Föld forgására.“

Második példa.

Venus átmenetei a Nap előtt 1761 és 1769-ben igen gazdag tudományos anyagalmazt hoztak össze; 149 kiszámítás tétetett. *Encke*, a berlini csillagda igazgatója, ezen átmenetek összes észlelései közül mindazokat, melyeket jóknak talált, gondos vizsgálat alá vévén, 1824-ben Gothában „Die Entfernung der Sonne“ (A nap távolsága) cím alatt megjelent művében, munkálatai eredményét közzétette, melylyel a Nap parallaxisát 8.58", azaz 88"/100 másodperczen állapította meg. Ezen parallaxis mellett a Nap távolsága Földünkötől 20,662,560 földr. mértföldet tenne.

Littrow a 8.58" parallaxis helyességébe oly erős bizalmat helyezett, miszerint a valószínűségi számítás alapján fogadást mert kockázatni „egyét egy ellen“ arra, hogy *Encke* számításánál a hiba nem lehet nagyobb vagy kisebb 0.037"-nél, vagyis a nap-parallaxis nem lehet nagyobb 8.61"-nél vagy kisebb 8.54"-nél; tehát *Encke* csupán 189,147 mf-el vehette többre vagy kevesebbre a távolságot. De a fogadást elvesztette, mert *Hansen*, a seeburgi csillagda igazgatója, 1854-ben, midőn a Hold pályafutását szorgalmas megfigyelés alá vette, felfedezte, hogy *Encke* a Napnak Földtől távolságát igen nagyra vette, s ezt *Airy* angol csillagász is 1859-ben nyíltan megerősítette, *Leverrier* pedig két, egymástól egészen különböző mód alkalmazása által hasonlólag teljesen beigazolta. Ekként *Encke* parallaxisa lényeges helyreigazítást igényel. *Mädler* szerint a kiigazított nap-parallaxis 8.93"; és így a Nap távolsága helyesebben csak 19,852,717 földr. mf-et tévén, kiderült, hogy *Encke* s vele együtt *Littrow*, 809,843 mf-el tévedett.

Harmadik példa. Mióta *Bunsen* és *Kirchhoff* a színképelemzést fölfedezték, a tudósok azon nézetet fogadták el, hogy a Napban nagyszámu anyagok folytonos elpárolgásban vannak, vagy is hogy a Nap egy tűz-lapda, mely izzó folyó állapotban van és izzó gázalaku légkör veszi körül. Össze is állította a „Revue des questions scientifiques“ a Nap hőmérsékének katalógusát *Celsius* fokokban. A modern tudományban feltűnőbb ellenmondás nem létezik annál, melyet az alábbi táblázat tartalmaz. Igazán meglepő, ha egyfelől a tudomány mestereinek neveit olvassuk, másfelől pedig számokat látunk, melyek 1398 és 9 millió között váltakoznak. A táblázat ez:

Vicaire	1,398	Cels. fok.
Pouillet	1,461	" "
Violle	1,500	" "
H. Sainte Claire Deville	2,500	" "
Fizeau	7,500	" "
Rosetti	20,000	" "
Spoener	27,000	" "
Zöllner	102,000	" "
Newton	1,669,300	" "
Ericsson	2,726,700	" "
Secchi	5,344,840	" "
Soret	5,801,846	" "
Waterston	9,000,000	" "

Épen ilyen meglepő eltérések azok, melyeket theologusok s más tudósok hézagos és szegényes történeti adataik mellett Keresztelő Szt. János fogtságára, Jézus fölépése, működési idejének tartama és halálának évére nézve előtűntetnek. Kiemelek dr. Keim jelzett művéből Jézus föllépési és halálzási évére vonatkozó néhány adatot:

<i>Föllépett</i>	Fritzsche szerint	26-ban.
"	Wieseler "	27-ben.
"	Wurm, Ewald, Reanan és Lichtenstein szerint	28-29-ben.
"	Dr. Keim szerint	33-34-ben.
<i>Meghallt</i>	Wieseler, Lichtenstein és (általam hozzá téve) Sattler szerint	30-ban.
"	Eusebius, Scaliger, Usher, Renan Wurm, Ewald és (általam hozzá-téve) Hug szerint	33-ban.
"	Bunsen szerint	34-ben.
"	Dr. Keim " (határozatlanul)	35-ben.
"	Schrader "	35-ben.
"	Sepp, egy Juchasin nevű zsidó könyvre hivatkozik, mely szerint Jézus Jeruzsálem elpusztulása előtt 35 évvel halt volna meg, tehát 70-35 = 35-ben.	

Melyik már most valjon ezek közül a valódi világ-történelmi év? Ez ebből a kimutatásból ép oly kevésbé tudható meg, mint a Nap hőfoka a fennebb közlött katalógusból.

Legsajátosabb mindenestre dr. Keim 33-35 éve. Ő ugyan is, mint mondja, azért enged „böszívüen“ (weiterzig) ilyen tág keretet, hogy abban úgy az egy évi tanítási idő (34-35), valamint a háromévi (33-35) „kényelmesen“ elférjen. De most jó a dolog komolyabb oldala, az t. i. hogy dr. Keimnak tág keretbe foglalt számítását nem kell a chronológiától függővé tenni, mert már Petavius, majd ismét Wurm a zsidó naptár bizonytalanságaira eléggé figyelmeztettek.

Ezen állítással komolyan szembe nézni szükséges, annyival inkább, mert chronologia s illetve zsidó időszámítás nélkül, egyedül a történeti fogyatékos adatok segítségével, az egymásnak ellenmondó vélemények utvesztőjéből kivergődni nem lehet.

A zsidó naptár rendszere csillagászati alapon nyugszik, épen úgy mint a Julian féle naptár, melylyel szoros összefüggésben, ugyszólva karöltve halad. Ennélfogva amint a Julian-naptár berendezése mellett az ó-hitűek husvétja időszámításunk 1-ső évtől 2099-ig (sőt tovább is, ha akarjuk) minden egyes tetszés szerinti évre pontosan meghatározható, épen úgy a zsidó naptár szabályai alapján a Pascha a mondott idő bármelyik évére szabatosan kiszámítható; csak míg az eljárás az előbbinél igen könnyű és egyszerű, addig az utóbbinál nehézkes és bonyolult.

Bizonytalanság sem egyiknél, sem másíknál nincs, nem is lehet; hiszen ha volna, akkor a naptárak készítői baklővéseket követnének el, vagy plane fennakadnának. Világosan tanuskodnak erről a százéves naptárak, melyekben a Husvétok 100 évre előre ki vannak számítva. A mi nevezetesen a zsidó naptárt illeti ott van például dr. Friedleben chronológiája; ebben a zsidó Újév (1-ső Tisri) és

a Pascha 1701-től 2099-ig minden egyes évre meg van adva.

En azon szabályok alapján, melyek „Jézus születésének és halálának éve“ czimű könyvecskémbe*) foglaltnak, próbaként kiszámítottam a zsidó Újév és a Pascha napját egy egész holdcyclusra (19 év) és pedig 5645 zsidó évtől (1884 Kr. u.) 5663-ig (1902 Kr. u.), és számításom az egész holdkörön keresztül tökéletesen talál a nevezett könyv adataival.

Igaz ugyan, hogy az I ső Tisri és a Pascha 1-től 1700-ig Kr. u. nincs meg Friedleben könyvében; de kérdem: honnan van az, hogy Renan Ernő „Jézus élete“ czimű könyvében a Kr. utáni 33-ik évben Nizan 13, 14, 15, és 16 ikát április 2, 3, 4 és 5-ére teszi, épen úgy mint ez nevezett füzetkémbe is, (53 lap) adva van? En Renan-t nem ismerem, vele soha sem leveleztem, mindketten még is egyformán számítunk!

De nézzünk további bizonyítékok után. A zsidók husvétjokat *holdtöltek* ünnepezték, mint ez náluk jelenleg is szabály. Ezért mondja Metzburger csillagász; „Verum igitur miraculum cum morte Salvatoris nostri contigit, cum itaque tempore pleni lunii, quo judaei Pascha celebrabant, sol eclipsin patiebatur.“ (Valódi csuda történt tehát Údvözítőnk halálakor, minthogy holdtöltek, mikor a zsidók a husvétot ünnepezték, a Nap elsötétedett).

Vegyük elő a közelebb lefolyt évek naptárait, s benők a következőket találjuk: A zsidó husvét első ünnepe (15-ik Nizan) esett 1883-ban, ó naptár szerint, április 10-ére, a csillagászati holdtölte szintén április 10-ére. — 1884-ben 15 Nizan esett márczius 29-ére, a csillagászati holdtölte szintén márczius 29-ére. — 1888-ban 15 Nizan esik márczius 15-ére, a csillagászati holdtölte hasonlólag márczius 15-ikére.

Ez nem megy ugyan ily pontosan mindenik évben, mert a Hold synodikus körfutását 29 $\frac{1}{2}$ nap alatt végzi, a zsidó hónapok ellenben váltakozva 29 és 30 egész nappal állanak, miből gyakran egy-két napi különbség származik; de a 30-ik év Kr. u. olyan év volt, a melyben a csillagászati holdtölte Nizan 15-ével *ugyanazon napra esett*. Bizonyítja ezt Hegevisch „Historische Chronologie“ czimű művéből a következő idézet:

„Végre Jézus, életének 34-ik évében, tanítványaival egy *csütörtökön* a Pascha ünnepet megüli. A csillagászok kiszámították, hogy a Pascha-ünnep évek hosszu során át, sem a Jézus halálát megelőző, sem a reá következő években, *csütörtökre* nem eshetett, *kivéve az egyetlen 30-ik évet*. Ez tehát Jézusnak 34-ik életéve volt, és születési éve a 750-ik év vala Róma építése után.“

A zsidó időszámítás szerint a Pascha-ünnep 30-ban április 6-án tartatott meg (füzetem 20. §. 34. lap), mert ezen évben Nizan 15-ike április 6-ára esett egy *csütörtökre*, melynek estéjén az Údvözítő tanítványaival utolsó vacsoráját megtartván, azon éjjel letartóztatták, másnap április 7-én Pénteken kivégezték. Szombaton a sirban feküdt. Vasárnap kora reggel feltámadott.

Dr. Friedleben chronológiája a „Pascha-ünnep“ alatt

*) Ismertette volt e lapok múlt évi 54-ik számában. Szerk. —

(„Passah oder Osterfest“) határozottan 15-ik Nizánt érti, a naptárakban is 15-ik Nizan van veres betűkkel nyomva; mindazonáltal nincs kizárva a lehetősége annak, hogy *Hegewisch* könyvében a „Pascha-ünnepe“ kifejezés a *Pascha-bárány* ünnepére vonatkozzék, mely esetben a szó alatti Csütörtök Nizán 14-ére, és Péntek Nizán 15-ére esett, az evangéliumokká összhangzólag. Az egy napi eltérés a zsidó időszámítás eredményétől magyarázatát találja a fennebb említett egy-két napi különbségben a naptári és a csilagászati holdtölte között; mert a jelenleg divó, tudományosan kidolgozott zsidó naptár akkoriban nem létezett s így a farizeusok nem a *képzelt* s egészen szabályosan haladó Holdhoz, hanem a *valódihoz* alkalmazkodtak.

Éppen így van ez a jelenlegi keresztény naptárokkal. A Julian-féle u. n. ó naptárt *Kis Dénes* szerzetes 532 ben rendezte be, de akkor nem fogadták el, sőt később (720) *Beda Venerabilis* ajánlatára sem, hanem csak 800 óta Kr. u., mikor Nagy Károly, mint koronázott római császár, okleveleiben kezdte először használni. A Gergely-féle naptár pedig tudvalevőleg 1582-ben hozott be.

Ime, meg volna találva a *valódi világtörténelmi év*, ha dr Keim magas paripájáról tennhangon nem hirdeté, hogy „az újabb chronologiai szél- és időcsinálók Wieseler és Lichtenstein a 30-ik év elfozadása által minden történelmi *valószínűséggel* alaposan végeztek.“

Szerintem azonban más évet kihozni csak is a történeti adatok összekuszálása, az időtantól függetlenül kombinált *valószínűségek*, ingatag föltevések és az evangéliumok téves magyarázása mellett lehetséges. Ilyen például a 33-ik év, melyet Renan és fenn nevezett társai Szent János és a Synoptikusok között fölfedezett, de a negyedik evangélium helyes értelmezése mellett *nem valószínűságon*, hanem csak *látszólagosan* létező eltérésekre hivatkozva, tételeznek fel. Ebben az évben Nizan 15-ike Szombat napra esett, s így Jézus az 1-ső ünnepet *megelőző* napon, Nizan, 14-én, a Pascha-bárány elfogyasztása *előtt* halt volna meg, mi a három első evangéliummal homlokegyenest ellenkezik. A 33-ik év tehát már ezen nagy akadály miatt sem állja ki a bírálatot, de vannak füzetemben még más nehézségek is felsorolva, melyek ezen évet elfogadhatlanná teszik.

A világtörténelmi év nagy kérdését az időszámításról függetlenül megoldani akarni annyi, mint fegyver nélkül háboruba menni. Augustus római császárról például írva van: meghalt 14-ben augustus 19-én. Mihelyt ezt a dátumot ismerem, Füzetkém tábláinak segítségével azonnal megtudom ennek *heti napját* is, mely egy Vasárnap volt. Az Üdvezítő halála napjáról szintén így kellene beszélni, mint ezt Renan teszi a 33-ik év április 3-dikával s mint én tettem füzetemben a 30-ik év április 7-kével; de dr Keim — ki másokat szélhámósoknak nevez — mint könyvéből kitűnik, a kevésbé korlátozó valószínűség-számítással sem mert egy határozott dátumot kockáztatni.

Én ennél fogva a szaktudósok szörnyen divergáló véleményeivel szemben, a 30-ik év április 7-kéhez ragaszkodom, mint a melyet csillagászati és időtani számítások egyaránt megerősítenek. S midőn ezen egyéni, nézetemnek, többször említett munkámban, a nyilvánosság előtt kifejezést adtam, tettem ezt azon reményben, hogy csaló-

dásom esetén,*) jóakaró elnézésre számíthatok mindazok részéről, kikben az emberiség Megváltójának *végnapja* iránt élő meleg érdeklődést a közöny fojtó ölelése nem oltotta el.

Raddnyi József.

TÁRCZA.

Ifjukori dalaimból.

A temető mellett.

Itt bolyongok a temető mellett
Sirkeresztek rém intégetnek;
Nem tudom, hogy mit sugnak felettem,
Én e helyre senkit nem tettemem.

Ha valakim ide volna téve,
Hej! de sokszor kinéznék feléje;
Idegenek ezek a keresztek,
Nem itt van az, kit szívem elvesztett.

Tul a bércezen, tul két hegyek ormán
Van egy sírhant, — oda fordul orcám
A ki nekem az életet adta;
Édes apám nyugszik alatta . . .

(Szamosfalván, 1872. június 10-én.)

Révai Károly.

Szemelvények Pascal gondolataiból.

Francziából fordította Dr. Lukács Antal.

Az igazság erő nélkül tehetetlenség; az erő igazság nélkül zsarnokság.

Az igazság erő nélkül ellenkezésre talál, mert mindig vannak gonosz emberek; az erő pedig igazság nélkül vád alá esik. Az igazságnak és erőnek karöltve kell tehát járni, s azt kell tennünk, hogy az, a mi igazságos, legyen erős, az erős pedig igazságos.

Ha Isten folyton megismertetné magát az emberekkel, akkor a hit nem volna érdem; ha pedig soha sem ismertetné meg, akkor nagyon kevés hit volna. Ő azonban elfödi magát rendesen, de ritkán ki is nyilatkoztatja azoknak, kiket szolgálatába be akar fogadni.

„Lemondanék örömet az élvezetekről, — mondják némelyek — csak hitem lenne.“ Én pedig azt mondom nektek: Rögtön lenne hitetek, ha lemondanátok az élvezetekről. Nektek kell tehát kezdeni. Ha tudnék, én adnék nektek hitet. De nem tudok s következőleg azt sem tudom bizonyítani, hogy igaz a mit mondotok. Ti azonban felhagyhattok az élvezetekkel, s tapasztalni fogjátok állítástom igazságát.

*) Nagyságod b. füzetkájében található számításával a Hegewisch-féle számításra tett rektifikációszerű nyilatkozat értelmében — szerény nézetünk szerint — a minden csalódat kizáró igazság terén áll; s engedje meg Nagyságod, hogy a jelen ügyben köztünk folyt levelezés ezen vivmányához e helyen is őszintén gratulálhassak. — Szerk. —

Üti emlékeimből.

XI.

Linczig.

Prokupek Sámuel.

(Folyt-tás.)

Az alpok birodalmából a sík lapályokra érünk ki, honnan a szem a megszokott sziklafalakat, az égig nyúló csucsokat csak a távol ködében láthatja. Jobb oldalon beláthatlan síkság, melynek véghatárát nem többé hegycsúcsok, hanem a távol kéklő köde képezi, bal oldalon azonban még jó darabig láthatni az alpokat, melyek vagy hegylanczolatban, vagy a csoportoktól különvált egy egy magános, kisebbszerű domb alakjában kísérik bennünket.

Seekirchennél újlag egy kedves tó partján haladánk egy jó darabig. A „Valler“ tó ez, melynek hossza hat kilométer. Igen sokan látogatják kényelmesen berendezett fürdőjét. Smaragd-zöld rétek, árnyas erdők, kastélyok, kéjlapok szegélyezik partjait, váltakozva csinos falvakkal. A tón egy kis gőzös halad, fedélzete tömve emberekkel; szemeim feszülten kísérek mozdulatait, mignem a tó eltűnt s egy más látvány tűnt fel: az alpoknak az előtérben feltűnő hatalmas csoportozatai.

Utitársaim közül egy nyájas, fiatal Jezsuita-atyával beszélgeték. Mint az insbrucki papnövédeknek növendéke, sok magyar papot ismert és nagy érdeklődéssel kérdezősködött utánunk. Elbeszélé, hogy az egyik faluban volt busu ünnepélyen s most egy másikba megy a plebános meghívása következtében. Sokat beszélt az ottani hitéletéről. Örömmel hallgattam szavait, mert azok megerősíték meggyőződésemet, melyet az osztrák nép vallásossága felől magamnak szereztem. A föld jó, az elvetett mag szépen gyümölcsözik, mert sem a közönyösség szárító szele ou nem dühöng, sem a hitetlenség és tévely dudváji hatalma nem vergődhetek.

Utitársaim különböző állomásokon kiszállottak s én egy ideig egyedül valék a coupeban, mignem Vöcklamarknál újlag megtelt az. Fiatal házaspár két kis lánykájuk, nevelőnőjükkel szálla be. Ezutóbbi skót plaidjébe burkolva, különöz öltözete által vonta magára figyelmemet. Albionnak szülöttjét felismertem amaz erőteljes, de nem igen bájos nyelvről, melyet a kis lánykával folytatott. Ezek csendesen ültek egy ideig, de a gyermekkor élnécsége sem engedé, hogy sokáig tétlenségben üljenek s a nevelőnő plaidjének szálait kezdték tépegetni. A nevelőnő egy könyv olvasásában elmerülve sokáig nem vevé észre a pajkosok mesterkedését; azonban egy zökkenésnél felpillantott s a kis delinquensek rajta kaptak a csinyen. A megszólítás „my dear“ ral kezdődött, de a folytatás kevésbé lehetett édes, mert a lánykák pityeregni kezdtek. A szülők az egész jelenetet figyelembe sem vették: az atya újságát olvasta, neje pedig a táj nézésébe merült.

A Vöckla völgyében haladtunk már s kísértük a kis folyócskát egész Vöcklabruckig, hol az Agerbe foly. A vonat folyton a Salzkammergut határán halad, félkörben köríti azt. Árttnagnál egy szárnyvonal a tulajdonképpeni Salzkammergutú vasut, betér a tavak országába. Ezen vonral a legbájosabb. A Traun vizesése, a Salzkammergut-

nak legszebb tava a gmundeni tó, Ischl stb, környezve hegyóriásokkal, köztük a 6000 láb magas Traunstein, melyet még a szomszéd országokból is jól kivehetni, mind halás tárgyak a megtéktítésre.

A következő nagyobb állomás Lambach mezővároska, melyben igen szép nagy kőházakat vehettünk ki. Van szép benedekrendű apátsága 40.000 kötetnyi könyvvvel és más gyűjteményekkel. A magasban láthatni a hires sz. Háromság templomot, melyben minden a háromságra emlékeztet. Külső alakja háromszögű, három tornya van, oltára, orgonája is három. Még a padozatot borító márvány is háromszinű. A monda szerint 333.333 frtba került.

Lambachnál utitársaim újlag megváltoztak. Egy tisztességes kinézésű, öregrendű házaspár ült fel, kikkel beszédbe is elegyedtem. Körnékbeliek és Linczbe szándékoznak utazni. A tiszta, zöldes színű Traun folyón áthaladva erdős vidék között robogott a vonat, mely jelleget megtartá a vidék majdnem Welsig.

Wels gazdag kereskedő város 9500 lakóssal. Már a rómaiak idejében koloria volt, Olihabis név alatt. Majd a velsi grófok birták, mignem vásár útján az osztrák hercegek kezébe került. Utitársaim megjegyzék, hogy Welsben sok a zsidó és protestáns, kik Felső-Ausztriában itt laknak számosabban, templomuk felépítéséhez a „Gustáv Adolf“-egylet 40.000 markkal járult.

Tíz percnyi szünet után tovább indultunk. A vidék lapályos. Termékeny gabnaföldek, legelők, a falvak rendezett kinézése mindenütt jólérről tanuskodnak. De ime míg én a vidéket vizsgálgtám, utitársaim szóváltásba keverednek. A véleménykülönbség hevesebb lesz s már mástól is kezdék tartani, mignem az okosabb, a férj egy jól sikerült manőverrel kibékíti, sőt nevetésre bírja oldalbordáját. Ép Marchtrenk-nél állánk meg, melynek nevezetessége, egy a középkorból fenmaradt bölcső, melyben civakodó házaseleket szoktak nyilvánosan megringatni. Ezzel fenyegette a férj hitestársát s lön béke avagy fegyverszünet.

Néhány kisebb állomás után végre feltűnnek a gyáarak: a nagyobb városok ismertető jelei s nemsokára Lincz városának indőházában állapotánk meg.

(Folyt. köv.)

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Vidéki hangok.** A „Közmuvelodés“ folyó évi 4—8-ik számaiból észlelem, hogy a „Protestans Közlöny“ és felei mulató jó kedvükben vannak. Nem csodálkozom! Mert valóban nekik áll Magyarországon a világ! Övek az „ország, hatalom, dicsőség!“ Van okuk tehát vigadni nem egy, de ezer!

Kálvinista miniszterelnök, kálvinista felső és alsó házi elnök, alelnök, lutheránus igazságügyminiszter s rá mindannyi vallásfőnök; vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszter, körülveve egy legio kálvinista, lutheranus, unitarius felekezetű miniszteri titkároktól, tanfelügyelő és másnemű, alsó és felsőrendű akatholikus hivatalnoktól; kálvinistától elárasztott törvényszékek, adó, erdő és mindennemű más hivatalok; kálvinistákkal megtömött — tiszta katholi-

kusok által látogatott — közös iskolák, tiszta katolikus vagyonból fenntartott protestans iskolák, ugyanebből fizetett protestans tanárok, tanítók és ösztöndíjas tanulók, — tiszta katolikus vagyonból utaztatott és nagyra nevelt protestans nagyságok, szóval: valóságos kálvinista világ, melyben nekünk jámbor katolikusoknak csak irgalomból juttatnak egy-egy madár-látta morzsát; mind ez elég ok, hogy amaz elkapatott, elbizakodott urak mulassák magukat!

Egyébiránt én ezen nem is csodálkozom, mert hisz' az isteni mester Jézus Krisztus már régen megmondotta vala: „A sötétség fiai okosabbak a magok nemökben a világságosságnál.“ Ok valóban felhasználják a nekik igazán kedvező időket. Ma a sötétség fejedelne diadalt ül! Illő, hogy fiai is felhasználják az alkalmat s a maguk módjuk szerint ök is mulassanak. Mulassanak, nevensenek és gonyolódjanak is, mert írva vagyon: „Vexatio dat intellectum.“

Ép ez az örült, eszeveszett multság fog bennünket felverni irtózatossá lethargiánkából és semmi más! Rajta hát! Mulassatok! mert igazán nektek áll a világ! De már mozog az alvó oroszslány. „Jelek vannak az égen, napban és holdban. S mikor ezeket látni fogjátok, tudjátok meg, hogy közel van a váltáság.“

A jobbak ébrednek. Esmélkednek. Időnként egy-egy ker. sz. János emelkedik ki a hírközöny végtelen sivatagijából s bele kiált abba a rémes pusztába: „Non licet! Nem szabad tovább szunyadozni!“ És e hang nem vész el egészen a pusztában.

Bárha a Heródesek mindent elkövetnek annak elfojtására, az mindég tovább és tovább terjed és sokaknak szívében, lelkében viszhangozt, erőset, kiirthatlant.

A régi vallásos idők emlékei megújulnak a lelkekben és e drága emlékek tette készitik a szíveket. Nagy, csodálatos tettekre, hasonlóra azokhoz, minőket csak az első keresztényszázadok képesek fölmutatni.

Ime, az egész ker. világ megmozdul. Fölkel s mint tenger-áradat hömpölyög Róma felé nemcsak azért, hogy hitéről nyilvános vallomást tegyen, nemcsak azért, hogy szívét, lelkét, aranyát és ezüstjét Jézus Krisztus földi helytartójának lábaihoz rakja mély tisztelete és hódolata jeléül, nemcsak azért, hogy Jézus Krisztus földi helytartójának megrablása ellen tiltakozzék: hanem főképp azért, hogy az Isten és egyház elleneinek tudomására hozza, miszerint az ifju nem halt meg, hanem csak alszik, s hogy a kath. hívőkben él az ősi erő, az ősi hit, s ha daczára ennek, ellenei örült gyűlöletét és dühöngéseit türi, azt nem erőtlenségének érzetében, de isteni mesterének magasztos példáját követve teszi, ki ellenségeiért is imádkozott a keresztfán; teszi dicső őseinek, a rettentetlen martíroknak példájára, kik nemcsak átok nélkül hajtották fejüket elleneik pallósai alá, de azokért imádkoztak is. — Azonban ez ne tegye elleneinket elbizottakká! Emlékezzenek meg, hogy az üldözött, megvetett, kigunyolt, megostorozott, tövissel koronázott, keresztre feszített nazareti Jézus Krisztus harmadnapra halottaiból dicsőségesen feltámadott, hogy a kereszténység a katakombákból, hová elleni temették vala, háromszáz évi véres küzdelem után dicsőségesen kikelt és az üldözött keresztet a pantheon csucsára tüzte.

„Ég és föld elmúlnak — mondá a halált letipró Mester — de az én szavaim el nem múlnak.“ És a ki ezt mondta, ugyanaz mondá: „Ne féljetelek, én veletek vagyok a világ végezetéig.“ És ismét: „Te vagy Péter és én e kőszálon fogom felépíteni anyaszentegyházamat és a pokol kapui nem fognak azon erőt venni.“

Ime, a mi reményünk! Szabad-e tehát elleneinknek magukat elhinniök? Mindenek fölött pedig: Szabad-e nekünk kicsiny hitűeknek lennünk? Szabad-e elcsüggednünk a kísértések nehéz napjaiban? Soha! „Bizzatok! Én meggyőztem a világot!“ Ez a mi hitünk! Ez a mi erős reményünk! Tehát: post nubila Phoebeus.

L . . . — i.

— **Vilégi levél.*)** Felige: „A haláltanságról soh'se emlékezzünk meg, de a jöttekről mindenkor!“. A népnevelők többitől lehet hallani e nyilatkozatot: „Tanítványain közül igen sokan nem járhatnak iskolába, mivel nincs ruhájok, nincs lábbelijök, s a feljőttek is oly földhöz ragadt szegények, hogy atig egy néhányan szerezhetik meg tankönyvüket.“

Es összeduított kézzel, némán várják, hát ha X. gróf úr az iskola felé tévedve az általános szegénység láttára csak megindul, és némi segélyt talán csak nyújt? . . .

Nem elégséges a bajt, nyomorúságot észrevennünk, hanem résztvevő szívvvel azt orvosolnunk, ezt pedig el kell osztatnunk vagy bár enyhítenünk.

S ne várjuk azt, míg egyes tehetősebb emberek önként indulnak a jöttet gyakorlására; hozzá mi abba a helyzetbe, hogy önkéntelenül is nyissák föl erszényöket. De ne lépünk föl úgy, mint alamizna gyűjők, mivel a mai szűk marku világ által nyújtott fillérekkel a mi szegény növényeinket aligha fölruházjuk. A fellépésnek egy másik módját volna szándékom megismertetni, előre biztosítván kartársaimat arról, hogy az alábbiakat tapasztalásra építve — lesznek elmondandó.

Alig 2—3 éve annak, hogy a népnevelésügy-bajnokává fel lettem avatva, s e rövid idő alatt is volt alkalmam a nép ferde szokásaival megismerkednem.

Szomorúan kellett pl. tapasztalnom, hogy Krisztus születése évfordulati napját a fiatalság nem üli meg az ünnep méltóságához illő kegyelettel. A legmagasztosabb estvéi korcsmán töltik, eget harsogató kurjongatással zavarják meg a buzgalkodó hívők seregét; vagy pedig mint némelyik vegyes felekezeti községben divatos: ki tudja melyik szép apja által kifundált rigmusos, minden értelem nélküli, reformatus színezetű éneket fújnak, csak is azért, hogy a garatra önthessenek, az általvetőbe gyűjthessenek eleséget s a karácsonyi ünnepekre fogadott muzikusok bérébe egy pár garast gyűjthessenek; és a jámbor atyafi áldoz csak azért, nehogy megszólás tárgyja legyen. T. kartársak! mi vagyunk hírvatva a nép ferde szokásait kiirtani, vagy bár a mennyire lehet ellensúlyozni.

Tudjuk azt, hogy a nép dalkedvelő, tehát itt a kilincs, minél fogva megnyerhetjük őket. De csak énekkel beköszöntené még nem elégséges; tanítsunk egy kis szindarabhoz hasonló játékot is be, pl. a Jézus születését ábrázoló betlehemi pásztorjátékot, vagy ehez hasonló, valóságos színezetű játékot.

*) Tárgyhalmaz miatt késétt.

A játék végén pedig igen szerény fellépéssel mutatunk elő egy aláírási ívet ama kijelentéssel, hogy a befolyó jövedelem a szegény iskolás gyermekek fölruházására. (v. tankönyvek beszerzésére, v. az isk. könyvtár gyarapítására fog fordítani.) És a nép végig hallgatva a mulattató, de a mellett épületes pásztorjátékokat, ha csak tán egy árva piczulája volna is, szívesen felfalozza. Kartársak! tapasztalásból meritve mondom, hogy a jámbor nép a gyönyörű karácsoni énekekkel váriált pásztorjátékokat végig nézve... így kiált föl: „El a kántáló legényekkel, inkább juttatunk a betlehemeseknek, mivel az ők játékok aranyat ér!”

S hogy mindez nem pusztá frázis, beszéljen a tény. Mult év szept. havában foglaltam el jelenlegi állomásom; csakhamar észleltem, hogy az arany bősége mellett a pórnép között a szegénység általános; s így a hideg időszak beköszöntésével az iskolás gyermekek száma napról-napra csökkent. Tudván, mi ennek az oka, hozzá fogtam a „Pásztorjáték” betanításához. Persze sok estvémet kellett föláldoznom, s a magyar nyelvel most küzködő német anyanyelvű növendékeimnek sok fáradságba került, míg betanulhatták.

Karácsony előtt az iskolai Igazgatóság által aláírt meghívókat menesztettünk szét; jelezve volt, hogy a befolyó jövedelem a szegény iskolás gyermekek fölruházására fordítatik, a belépti díj csak: 10 kr.

Vérmes reményekkel eltelve vártuk az estvét, melyen föllépnek a betlehemi pásztorok. Megérkezett; iskolánk zsufolóság megtelt néző közönséggel, melynek érdeklődése és a tetszésnek többszöri nyilvánítása mellett teljes magyarral kijelentéssel s e mellett érzéssel is adták elő növendékeim a játékot.

S a közönség a neki szerzett élvezet fejében anyagiilag is gazdagon jutalmazta a pásztorok előadását. Begyűlt a játékból mint tiszta jövedelem: 62 frt 24. kr, melyből mintegy 14 szegény, nagyobbbrészt teljesen árva gyermeknek vásároltatott be ruhanemű, v. lábbeli.

Tudom hogy a szentírás szavainak értelme szerint az adakozók nevei a Mindentudó Istentől már föl vannak jegyezve a Jótékonyosság könyvének lapjaira; de én mind a mellett elengedhetlen kötelességemnek tartom az adakozók neveit nyilvánosságra hozni, hogy bár ez által adjak kifejezést ama gazdag adományaiért, melyekkel a szegény árva gyermekek könyüinek fölszárításához járultak. A nemes cél megvalósításához járultak:

Nagys. Crampton György bányaigazgató úr 10 frttal; Ftdó Steinczer Ede plébános úr 1 frt, Tkts Ranács József főmérnök úr 4 frttal, s ezenkívül ajándékozott egy 15 frt. értékű Bethlehemet; Nagys. Bárdossy György postamester úr 2 frttal; Tekts Kaba István algondnok úr 5 frttal; Tkts. Moldován Györgyné, Tkts. Dr. Moldován Cornél orvos, Tkts. Moldován Sándor, Tkts. Koch Robert, Tkts. Miklós Lajos főerdész, Tkts. Perian Lázár bíró, Tkts. Ferdinánd Pál, Breidenbach Thodor, Heuser N, Haber Károly, Grosz Ferencz, Farkas Gyula, Szekerian János, Kiss Antal, Burján Antal, Schneider Antal, Illyés István, Licker Ferencz, Návrádi József, Návrádi Sándor, Klémensz György 1—1 frttal; Özv. Kolicska Istvánné úrnő, — Lönhart Lujza, Lönhart Eugenia és Teibler Mari kisasszonyok 1 — 1 frttal; és még számosan adakoztak

20,- 30- 40. krt. Isten tartsa meg az adakozókat, s adományaikat pótolja ki gazdag tárházából! Hunyad-Boicza, 1888. Január hó. Déva mellett. Kovács Nándor. sk. rom. kath. kántortanító.

Irodalom.

— **Irodalmi jelentés.** T. Tanítóársaimhoz! Széles körben ismert és már kéziratban sok oldalról keresett számtani módszerem (Számtani vezérkönyv. I—II. népiszkolai osztály tananyaga) nyomtatásban is megjelent. Ára 1 frt 40 kr. Gyergyó Ditró. Csikm. Józsa Sándor tanító.

— Megjelent: „**Havi Közlöny**” az elméleti és gyakorlati lelkipásztorok köréből. XI évf. februári füzet. E jeles havi folyóirat irányzatképeket, értekezéseket, rendeleteket, vegyest, irodalmat, személyzeti híreket és tárczát tartalmaz s megjelenik minden hónap 15-ke és 20-ika közt. Ára egész évre 4 frt, félévre 2 frt. Egyes füzet 50 kr. Szerkesztik Tokody Ödön és Patzner István. Új Pécs, Torontálmegyében.

— Megjelent: „**Isten Igéje**” szent beszédekben. XIII. évf. 3 füzet. Szerkeszti Jagicza Lajos ravazdi lelkész. Tartalma: Bójt III. IV. V és VI. vasárn. Szent József napra. Szent Benedek napra szóló beszédek. Előfizetési ára egész évre (12 füzet) 2 frt.

— Megjelent: „**Jézus szentséges Szívének hírnöke.**” Havi folyóirat az imaapostolságnak és Jézus szentszive tiszteletének teljesítésére és ápolására III. füzet. Szerkeszti Tóth Mike, Kalocsán. Ára egész évre 1 frt 50 kr.

— Megjelent: „**Szűz Mária-Virágos Kertje.**” Havi folyóirat a bold. szűz tiszteletének ápolására. Szerkeszti Kalocsán Tóth Mike. Egész évi ára 1 frt, — a „Hirnök” megrendelőinek 80 kr.

— Felhívás előfizetésre: **Csicsáky Imre eredeti költeményei** és kisebb műfordításai, spanyol, olasz, francia, angol, német költőkből és a szentírásból. A díszes kiállítású kötet, mintegy 15—20 iv terjedelemben, a lehetőleg legrövidebb idő alatt meg fog jelenni. Előfizetési ára 1 frt 30 kr. Az előfizetések Budapest (Gr. Csekonics-ház) Csicsáky Imréhez küldendők.

— Megjelent: **Magyar házi asszony.** Háztartási, gazdasági és szépirodalmi hetilap. VII évf 9 sz. A ki egyszer megszerette, az sohasem válik meg e jeles heti lapról, melynek előfizetési ára egész évre 6 frt félévre 3 frt. negyedévre 1 frt 50 kr. s a kiadóhivatal (Bpest, Nagykorona utca 20 sz.) melyhez az előfizetések intézendők, kívánatra bárkinek ingyen és bérmentve szolgál mutatóványszámokkal.

— Megrendelési felhívás „**Szászországépek**” az egyházi költészet mezejéről című szemelvény gyűjteményre. Szerkeszti Babik József, alsó-miskolczi segédlelkész. A mű körülbelül 20—24 iv fog terjedni. Gyűjtők 8 megrendelő után tiszteletpéldányban részesülnek. Előfizetési ára 1 frt 20 kr.

— Előzetési felhívás. **A Magyar Tudományos Akadémia hadtudományi bizottsága** az 1888-ik évben *Hadtörténelmi Közlemények* címmel egy évnegyedes történelmi folyóiratot indít meg, mely minden év

márczius, június, szeptember és december havában egy-egy 8–10 ivre terjedő füzetben jelenik meg. Előfizetési ára (4 füzetre) 4 frt., az előfizetések csak egy egész évfolyamra fogadtatnak el; egyes füzetek ára 1 frt 25 kr. Az előfizetések a Franklintársulathoz (Egyetem utca 4. sz.) küldendők.

— Megjelent: az „**Örangyal**“ című képes gyermeklap, a gyermekvilág felfogásához mért tartalommal. — E csinosan kiállított s főleg az új szerkesztő működése óta igen előnyösen megváltozott lapocská hivatva van a hasonírányu selejtes, sokszor gyermekmértelyező honi lapokat ellensúlyozni s az ártatlan gyermekek kezébe időről-időre jó és léleknemesítő olvasmányt adni. E magasztos czélt pedig csak tömeges pártolás mellett fogja megvalósíthatni. — Megjelenik havonként kétszer. Ára egész évre csak 80 kr. Szerkesztő Veninger Ernő tanítóképző intézeti tanár Győrött. A legmelegebben ajánljuk a szülők s tanítók figyelmébe.

— Megjelent: „**Wiener Mode**“ című divatlap 1. 2. 3. füzete. Megjelen e lap minden hónap 1-én és 15-én. Egész évi ára 6 frt, évnegyedre 1 frt 50 kr. Nagy előzékenységet tanúsít e lap Magyarország fővárosa iránt. Bpest látképét hozza, továbbá Arany János balladáiból „Pázmán vitéz“-t. stb. E dús gazdag tartalommal bíró divatlap bármely szalon-asztal díszére válhatik. Megrendelhető a „Wiener Mode“ kiadóhivatalánál Bécs, Schottengasse 1. legegyszerűbb postautalvány által.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Személyzetiek:** Ftdő Salamon Alajos gyergyókerületi főesperes az esperesi teendőkről önként lemondván, ftdő Both Ferencz szárhegyi plebános nevezetett ki a gyergyói kerület főesperesévé. Ad multos annos! — Poszler János kézdi sárfalvi nyugalmazott lelkész f. é. február hó 26-án élete 62. — papsága 34-ik évében az Urban elhunyt. R. i. p!

— **Risum teneatis!** Minduntalan hazugságról vádol bennünket a „Prot. Közl.“ Valóban nevetséges, kifüczamodott logika kell hozzá. De lássuk. A „Prot. Közl.“ ez idei 3-ik számában azt állította, hogy a „Közm.“ mult évi egyik számában megjelent „A csiki protestantismus“ című cikk azzal a váddal akarja diszcreditálni a „Kultur-Egylet“ et, mintha a csikszeredai prot. missió ennek adományából állítottatott volna fel. Mi idézzel kimutattuk, hogy az inkriminált cikkben ezen állítás nem foglaltatik, hanem csak is az, hogy a csikszeredai missióra a „K. E.“ mellék uton lett igénybe véve, úgy, hogy egy szegényebb helyről a dotáció a csikszeredai missióra fordítottat, az pedig a „K. E.“ által kárpótoltatott. S felhívtuk a „Prot. Közl.“-t, hogy erre feleljen és ne ferdítsen. Ő azonban nemcsak felelt nekünk egyszerű negációval, hanem hazugságról vádolva a szerkesztőséget, gyerekes fogadás kikötése mellett szólított fel, hogy azt az állítást bizonyítsuk be. — No hát kérem! hol itt a logika? Hiszen a „Protestáns Közl.“ csak tudja, hogy egy lapban megjelent cikkekért első sorban a cikkek írói felelősök, hacsak a szerkesztőség ezeket magáévá nem tette, s állításaik igazolására esetleg ők szólítandók fel. És tegyük fel, hogy a **cikkírő, a körülmények miatt, nem volna azon helyzet-**

ben, hogy egyik-másik állítását kézzelfogható okmányokkal bevitathassa; avagy vegyük az esetet, hogy valaki a szerkesztőséget egy jó kövér hírlapi kacsával misztifikálja, félrevezeti: hát lehet-e ilyen és hasonló esetekben a szerkesztőséget hazugságról vádolni? Különös fogalma lehet a „Prot. Közl.“-nek a szerkesztői felelősségről, ha azt úgy érti, mint a hogy velünk szemben ismételten értelmezte. De hisz mindig igaz marad az, hogy a harag, gyűlölet stb. igen rossz tanácsadók. — Mi megtettük szerkesztői kötelességünket, midőn a „Prot. Közl.“ ferdítésével szemben kimutattuk, hogy a mit ő mondott, nem foglaltatik a kifogások cikkekben. Kötelességünk és felelősségünk tovább nem terjed. Magáért a kérdéses cikkben foglalt állításért pedig majd csak helyt fog állani a cikk írója s ki fogja mutatni állításának alapját és forrását — ha szükségesnek fogja találni. Tudjuk jól, hogy a „hazug“ cím „rosszul veszi ki magát a papi reverendán“, — de azt is tudjuk, hogy ezzel a címmel illetni minden ok nélkül valakit, az ilyen eljárás a *tógának* sem válhatik valami nagy díszére. Legyünk tehát méltányosak s logikai bukfenczeinkkel ne tegyük magunkat nevetségesekké, mert ez aztán nem „Borszem Jankó“ vagy „Bolond Istók“-féle „derülséget“, hanem „csörgő sipka“ feletti szánalmas mosolyt kelt.

— **Az éhes „Protestáns Közlöny“.** Ennek a lapnak szörnyű étvágya támadt a kath. vagyonra. Legutóbbi számában megemlítve azt, hogy a magyar kath. püspökségek vagyona, ide számítva az apátságok, prépostságok és káptalanok birtokát, körülbelöl 25 millió frt értéket képvisel, s a 17 magyar kath. püspök összes évi jövedelme két millió százezer nyolcz forint, ezekután imígyen ömleng: „Ha minden erdélyi kálvínista pap fizetése, átlag véve, csak 800 frt lenne, akkor 530 pap kapna évenként 424,000 frtot; így sem lenne valami briliáns állapot, de legalább fentarthatná családját, növelhetné gyermekeit tisztességesen és gond nélkül élhetne hivatásának és teljesíthetné magyar hazája érdekében nemzeti missióját. (Miként vala kezdetben, most és lézen mindörökké -- Hunyadmegyében etc. — Szerk.) Ez volna „Kultur-Egylet“! (Persze, persze! —) Annak a 17 embernek (Jó hogy még emberszámba kegyes venni őket!) még mindig maradna másfél millió évi jövedelme, Orsolya szüzek, angol kisaszonyok és apácza kolostorokra.“ — Maga a „Prot. Közl.“ ez éhenkórászai áhitozásokat „láztásnak“ „forradalmi térre való lépésnek“, „konfiskáló szándéknak“ nevezi. Nos mi ezen felfogásában ez egyszer nem rektifikáljuk a „Prot. Közl.“-t. Az ügy érdeméhez szólni pedig teljesen fölöslegesnek tartjuk.

— **Nyilvános köszönet.** A szentegyház-as-oláhfalvi elemi népiskola tanulóinak tanszer-szükségletük beszerzése javára f. évi február hava 5-én rendezett jótékony-célú tánczestélyi 21 frt 23 kr. tiszta jövedelmet eredményezett. — Az estélyen részt vettek közül felülfizettek: Imre Károly plebános ur 2 frt 60 krt, Bodó Albert plebános ur 1 frt 78 krt, Lőrincz Sándor áldozár ur 60 krt, Tankó György és Márton Sándor k. tanító urak 60—60 krt, Simon Mihály csendőr őrsparancsnok ur 1 forint 60 krt, Kiss Irma kisaszony és Imre Sándor kereskedő úr 40—40 krt, Filmán József, Gothár Sándor, Német Ferencz urak 60—60 krt, Szeles Sándor és Ambrus Ignác urak 40—40 krt, Szalai Dániel ur 10 krt.; Továbbá az estélyen

személyesen nem vehettek ugyan részt, mindazonáltal a jótékonykezelt gyarapításához b. adományokkal hozzájárulni sziveskedtek: Dr. László Mihály orsz. gyűl. képviselő ur és Lőrincz János aradi minorita áldozár ur 5—5 forinttal, Márton János b.-hunyadi k. jegyző ur és tiszteletes Goldschmit János ur 1—1 frttal, Dr. Mailánd Henrik, Puskás Mihály, Tankó Ignác urak 60—60 krral, Léstyán Dénes tanító ur 50 krral és Both Katalin urasszony 40 krral. Fogadják a nemes szívű adakozók itt a nyilvánosság terén is a magunk és a jótékonykezelt nevében hálás köszönetünk nyilvánítását. Szth.-Oláhfaluban 1888. február hó 15-én. Csutak Bálint, Spránitz Mária, tanítók.

— **Az erd. r. kath. irodalmi társulat pénztárába fizettek:** Bardocz Mihály, rtg. 1887-re 2 frt. Rancz János, rtg. 1886-ra 2 frt. 1887-re 2 frt. Bálinth Lázár, ptg. 1887-re 5 frt. 1888-ra 5 frt, Keserű József, ptg. 1887-re 5 frt. Dorgó Albert, ptg. 1886-ra 5 frt. 1887-re 5 frt. Csató Ferencz, ptg. 1886-ra 5 frt. 1887-re 5 frt. Dr. Lukács Antal, rtg. 1886-ra 2 frt. 1887-re 2 frt. Dr. Groisz Gusztáv, elf. 1887. 4 frt. Kedves Tamás, elf. 1886. 4 frt. 1887. 4 frt. Incze András, elf. 1886. 4 frt. 1887. 4 frt. András József, ptg. 1887. 5 frt. Pál Kálmán, elf. 1886. 2 frt. 1887. 4 frt. Molnár János, elf. 1887. 2 frt. Novák Gergely, rtg. 1886. 2 frt. 1887. 2 frt. Szentpéteri János, ptg. és rtg. 1887. 7 frt. Schwörer Sebestyén, rtg. 1887. 2 frt. Reiner Zsigmond, rtg. 1888-ra 2 frt. Dr. Reiner János, rtg. 1888. 2 frt. Both Ferencz, ptg. 1888-ra 5 frt. (Folyt. köv.)

— **(Vasuti értékjegyek életbeléptetése.)** Az utazó közönség érdekében a hazai vasutak egy része felette gyakorlati czélú s a közönségnek jelentékeny anyagi előnyöket nyújtó intézményt léptetett életbe. Arról van ugyanis szó, hogy f. évi márczius hó 1-től kezdve vasuti értékjegyfűzetek adatnak ki a magyar kir. államvasutak összes vonalain, továbbá az arad temesvári, budapest-pesti, pécs-baresi, mohács-pesti és magyar északkeleti vasutakon, valamint az első magyar gácsországi, kassa-oderbergi, s a nyugoti vasut magyar vonalain. — Ezen értékjegy fűzetek 65 frt értékű 1 frtos, 50kros és 10 kros értékjegyeket tartartalmaznak s egy ily fűzet ára csak 30 ft. Ezen fűzetekben foglalt értékjegyekkel a fent elősorolt vasutak összes magyar vonalaira bármily személy szállító, — tehát gyorsvonatra is szóló rendes áru jegyek válthatók — a keleti express-vonat egyedüli kivételével bármely kocsiosztályra. Ezen kívül válthatók ezen értékjegyek alapján a magy. kir. államvasutak Budapest-személypálya-udvaráról, valamint a Budapest mögött fekvő jelentékenyebb állomásokról Brukkon át Bécsbe és vissza való utazásra is közvetlen jegyek. — Bécsből, valamint a bécs-brucki vonal állomásairól Budapest felé pedig készpénzfizetés mellett váltandók közönséges jegyek Bruckig, míg a továbbutazásra Brucktól kezdve a vonatvezetőnél válthatók már jegyek ismét értékjegyek fejében. Ezen alkalommal a Bécsből Budapestre utazókra nézve az értékjegyekkel járó menetdíj kedvezménynek a bécsi brucki vonalra esedékes része a bruck-budapesti menetjegy

arából levonatik, úgy hogy a Bécsből Budapestre való utazás eképen tényleg csak annyiba kerül, mint a megfordított irányban. — E szerint tehát a L/m Brucktól Budapestig járó menetdíjak a következő összegekben lesznek értékjegyekkel kiegyenlítettők, és pedig: gyorsvontoknál az I. osztály 13 frt 80 kr, — a II. osztály 9 frt 60 kr; — kombinált személy és gyorsvontoknál az I. osztály 13 frt 80 kr, a II. osztály 9 frt 60 kr s a III. osztály 7 forint, személyvontoknál pedig az I. osztály 12 forint 50 krt, a II. osztály 8 forint 70 kr s a III. osztály 6 frt 20 kr. Ezen értékjegyfűzetek az előbb említett vasutak valamennyi jelentékenyebb állomásán, valamint a magyar kir. államvasutak összes városi menetjegy-irodáiban kaphatók, de a részes vasutak összes állomásain, valamint posta útján is megrendelhetők, mely utóbbi esetben azonban a megrendeléshez a fűzet árán kívül a postai elküldésért 2 drb. 10 kros levéljegy is melléklendő. — A részletes határozmányok az e részben kiadott díjszabásból vehetők ki, melyekből példányok a fentnevezett vasutak igazgatóságainál, valamint azok összes állomásain s a magyar kir. államvasutak városi menetjegy-irodáiban díjtalanul kaphatók; esetleges megkeresésre példányok az említett vasuti igazgatóságok által postán is meg küldetnek.

JÓ KERESÉST!!

Bizalmas személyeket keresünk sorsjegyek eladására részletfizetés mellett az 1883. évi XXXI. t. cz. értelmében.

Magas jutalékot esetleg havi fizetést is adunk.

Fővárosi váltóüzlet társaság.

ADLER és TÁRSA Budapestben. 25—17

Máriacelli gyomorcsöppek.

Kitűnő hatású szer a gyomor minden betegségeiben.

Védjegy.

Főtülmulhatatlan étvágyhiány, gyomorgöngyöség, rossz illatú leleket, felhúvadás, savanyu felbőfenes, kolika, gyomorhurut, gyomorerős, homok- és darakepződés, túlságos nyálkaképződés, sárgaság, undor és hanyatlás, főfájás (ha a gyomortól ered), gyomorgöngyös, székszorulás, a gyomor-nak ételekkel és italokkal való túlterhelése, gillisták, lép-máj- és aranyeres bántalmak eseteiben. — Egy üvegcse ára használati utasítással együtt 35 kr., kettős palack 60 kr. Központi szétküldés Brady Károly gyógyszerész által Krensiarben (Morvaország).

Kapható minden gyógyszerárban.

Óvás! A valódi máriacelli gyomorcsöppeket csak hamisítják és utánozzák. A valódiság jeléül minden üvegcse piros, a fenti védjeggyel ellátott borítékba kell göngyöltve lennie és a minden üvegcse mellékelte használati utasításon meg kell jegyezve lenni, hogy az Krensiarben Gusek Henrik könyvnyomdájában nyomtatott. 60 U

Hamisítatlanul kapható: Gyulafehérvárt: Fröhlich Gyula gyógyszerésznél. Szászvároson: Deák György, Graffius József, Wlad N. gyógyszerészeknél. Dicsőszentmárton: Fischer Ed. gyógyszerésznél. Szászsebes: Binder Lajos és Reinhard G. C. gyógyszerészeknél. Medgyes: Schusztér gyógyszerésznél. Szerdahely: Schimert Chr. Fr. gyógyszerésznél. Radnóth: Jeney D. gyógyszerésznél. Verespatak: Moldován Lajos, gyógyszerésznél. Hátszeg: Csonka József gyógyszerésznél.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lye. nyomdában Gyulafehérvárt.